

Vytautas Mačernis ir Vilnius

Gerimantas PAKALNIŠKIS

Vytautas Mačernis – poetas, jauniausias lietuvių literatūros klasikas, Žemaičių rašytojų sambūrio, veikusio 1936–1944 m., narys. Kokie svarbiausi jo gyvenimo ir kūrybos faktai žinomi, kas iš jo rašytinio palikimo yra išspausdinta ir kuo V. Mačernis yra susijęs su šiemet 700-ąjį gimtadienį pažymintiu Vilniumi? Atsakymus į klausimus rasite šioje publikacijoje.

Vytautas Mačernis gimė 1921 m. birželio 5 d. Šarnelės kaimo (Žemaičių Kalvarijos vlsč., Telšių apskr.) stambių ūkininkų šeimoje, kurioje iš viso gimė 13 vaikų. Iš jų užaugo 7. Vytautas buvo antrasis Mačernių vaikas. Nuo vaikystės juo labiausiai rūpinosi močiutė, kuri mirė 1934 m., būdama 80 metų amžiaus. Poetas ją vadindavo babūne, o „Vizijose“ – senole.

1935 m. Vytautas baigė Sedos progimnaziją. Tuo laikotarpiu įsijungė į ateitininkų veiklą. Nors buvo pakankamai stropus, tačiau ne pirmūnas.

Mokslus tęsė Telšių gimnazijoje. To laikotarpio bendramoksliai jį prisimena kaip labai rimtą, visada susikaupusį, kartais gerokai uždarą, krikščioniškos pasaulėjautos vaikiną. Telšiuose jis pradėjo rašyti eilėraščius ir ne tik pats įsijungė į gimnazijos literatūrai būrelį, bet buvo vienas iš pagrindinių šio būrelio veiklos organizatorių, vadovų, dalyvaudavo jaunųjų literatūrai renginiuose Telšiuose ir kituose Lietuvos miestuose.

1936 m., būdamas gimnazijos septintos klasės mokinys, savo eilėraščius pradėjo publikuoti – juos spausdindavo ateitininkų žurnalai „Ateities Spinduliai“ ir „Ateitis“. Toks spaudos leidinių pasirinkimas – neatsitiktinis, nes Vytautas buvo giliai religingas, mokydamasis gimnazijoje aktyviai dalyvavo ateitininkų veikloje. 1937 m. spalio 21 d. Telšiuose leistame katalikiškame laikraštyje „Žemaičių prietelius“ kartu su Pauliaus Jurkaus (1916–2004) ir Prano Genio (1902–1952) kūriniais buvo išspausdintas ir Vytauto Mačernio eilėraštis „Lietuva“. 1999 m. spalio 19 d. šia-

2021 m. Vilniuje Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos išleisto Aldonos Ruseckaitės istorinio romano „Dūžtančios formos“ viršelis. Dailininkė Deimantė Rybakovienė. Viršelyje panaudota V. Mačernio nuotrauka, kurioje jis įamžintas 1940 m. vasarą

me laikraštyje paskelbtas tuo metu tarp krikščionių katalikų plačiai platinamas jo eilėraštis „Laiškas Kristui“, 1944 m. laikraštyje „Žemaičių žemė“ – sonetas „Mes nežinome kam“. Žemaitijoje leistuose periodiniuose leidiniuose yra išspausdinta ir kitų jo tekstų – informacijų, spaudos apžvalgų, knygų recenzijų, straipsnių. Vienas jų – „Simonas Daukantas“, išspausdintas 1938 m. kovo 31 d. „Žemaičių prietelius“ 13 numeryje.

Apie 1938-uosius metus Žemaičių muziejaus „Alka“ direktorius poetas Pranas Genys (1902–1952) Vytautą pakvietė dalyvauti 1936–1944 m. veikusio Žemaičių rašytojų sambūrio kūrybos vakaruose. Jis šį kvietimą priėmė, keletą kartų tokiuose renginiuose dalyvavo 1938–1940 metais. Su kai kuriais šio sambūrio nariais jis ryšių nenutraukė iki pat savo mirties.

1944 m. gegužės 20 d. Telšiuose leidžiamame savaitraštyje buvo išspausdintas išskirtinės svarbos V.

(Nukelta į 18 p.)

Vytautas Mačernis 1937 m. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

Mačernio literatūriniame kelyje turintis jo straipsnis „Žemaitiškas charakteris menė“. Jo turinys rodo, kad tuo metu V. Mačernis jau tvirtai laikėsi Žemaičių rašytojų sambūrio pagrindinių nuostatų, išdėstytų 1938m. išleistoje žemaičių prozos ir poezijos antologijoje „Žemaičiai“ (knygoje išspausdintame Stasio Anglickio (1905–1999) straipsnyje „Žemaičių pasisakymas“). Jo pradžioje V. Mačernis rašo: *„Amžių bėgyje klimatinės, istoriniai politinės ir kitokios sąlygos padėjo susiformuoti kiek savitesniam negu bendrai lietuviškam žemaičių charakteriui. Jis turi jį iš kitų lietuvių tarpo išskiriantį mąstymo ir pasaulio pergyvenimo atspalvį. Meno uždavinys yra kaip tik jį pagauti, išryškinti ir parodyti kitiems.“*

Lietuvos periodikoje V. Mačernio kūryba (eilėraščiai, tarp jų ir trumpi aforistiniai, giesmės, sonetai, trioletai, vizijos, prozos kūriniai), buvo spausdinami iki 1944 m. lapkričio mėnesio.

1938 m. savo ūkyje subadytas

jaučio mirė Vytauto tėvas, kuris, kad ir gyveno ne itin pasiturinčiai, bet mėgdavo paulioti, buvo medžiotojas. Tėvui mirus, našlaičiais liko du vyresni ir penki mažamečiai vaikai. Tada mokslo siekiančiam Vytautui atsirado daugiau finansinių problemų. Vis dėlto tai jo nepalaužė ir jis, 1939m. baigęs gimnaziją, studijuoti anglų kalbą ir literatūrą įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakultetą, čia įsijungė į literatų būrelio veiklą, planavo leisti savo žurnalą.

Tuo laikotarpiu poetas bičiuliauosi su jau pradėjusiais garsėti kūrėjais – su iš Žemaičių Kalvarijos kilusiu Pauliumi Jurkumi, Kaziu Bradūnu (1917–2009), Mameru Indriliūnu (1920–1945), Broniumi Krivicku (1919–1952), Eugenijumi Matuzevičiumi (1917–1994), Alfonsu Nyka-Niliūnu (tikr. pavardė Alfonsas Čipkus, 1919–2015) ir kt. Susirinkę būrin (dažnai tuo metu veikusioje Kauno karčemoje „Pas Čepurną“), jie skaitydavo savo kūrybą, aptardavo naujausius kultūrinius įvykius, išleistas grožinės literatūros knygas, diskutuodavo ir kt.

1939 m. rudenį Lietuvai grąžinus Vilnių, daugelio Vytauto Didžiojo universitete studijavusių studentų akys nukrypo į šį miestą. Tarp jų buvo ir Vytautas. 1940 m. jis, kaip ir daugelis kitų jo bendramžių, perėjo studijuoti į Vilniaus universitetą. Čia jis pasirinko Humanitarinių mokslų fakultetą. Iš pradžių studijavo anglų kalbą ir literatūrą, o po dviejų semestrų – filosofiją. Papildomai dar lankydavo lituanistikos paskaitas, kurias skaitė Vincas Krėvė-Mickevičius (1882–1954), Vincas Mykolai-

Vytauto Mačernio sužadėtinė Bronė Vildžiūnaitė. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

tis-Putinas (1893–1967), dalyvavo Balio Sruogos (1896–1947) seminaruose.

Vilniuje V. Mačernis pradėjo bičiuliauti su universitete veikiančių studentišku draugijų nariais. Tuo laikotarpiu jis ne tik tarp studentų, dėstytojų, bet ir tarp jau pripažintų Lietuvos rašytojų ėmė garsėti kaip itin intelektualus, poeziją, kuriai būdingi filosofiniai apmąstymai, egzistencinis nerimas, kuriantis jaunas poetas. Studijuodamas Kaune ir Vilniuje V. Mačernis atkakliai mokėsi kalbų. Jis originalo kalba skaitė Dantę, Dostojevskį, Servantesą, studijavo Haidegerį, Kirkegorą, Nyčę. Vytautui dėstę profesoriai, matydami neeilinį poeto talentą, planavo jį išsiųsti studijuoti į užsienį. To laikotarpio V. Mačernio kūrybą itin vertino Vilniaus universitete dėstęs rašytojas Vincas Mykolaitis-Putinas.

Vilniuje užsimezgė V. Mačernio ir studentės Bronės Vildžiūnaitės (1920–2022), draugystė, kurią vainikavo sužadėtuvių. Studijų me-

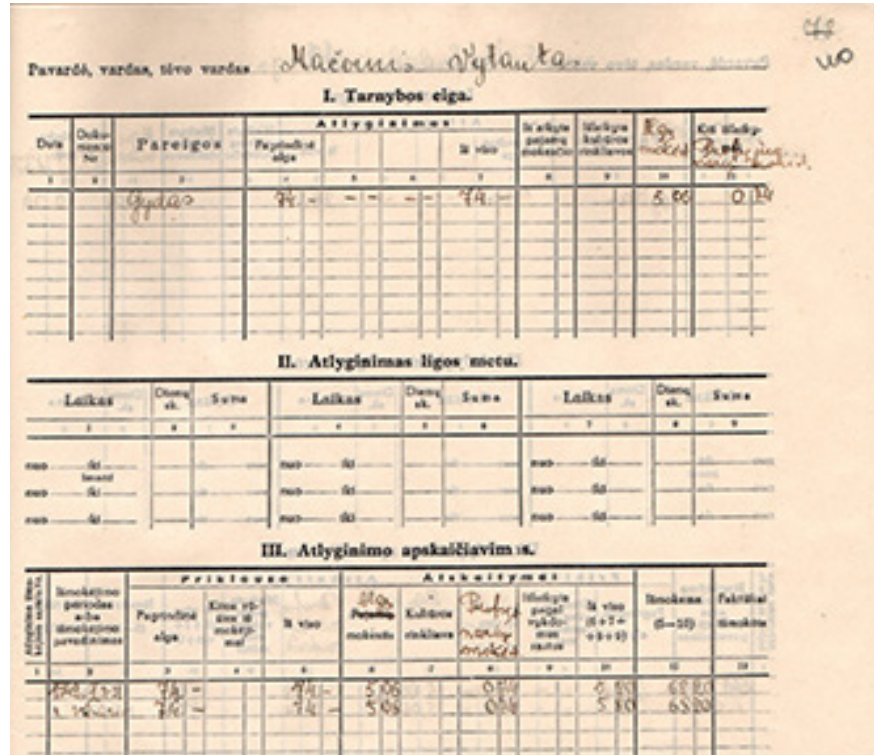
tais, esant galimybei, Bronė Vytautą remdavo materialiai. Jų santuokai paprieštaravo Bronės mama, kilo ir kitų problemų, nes vyko karas, kurį laiko sužadėtinius skyrė didelis nuotolis, tad vestuvės neįvyko – jos buvo atidėtos.

**Viktorija Daujotytė:
„P. S. Du 1942 metų
Vilniaus gidai“**

V. Mačernis nuo mažens domėjosi Vilniumi, jo istorija, tad, persikėlęs studijuoti į šį miestą ir čia gyvendamas, jis nepraleido progos susipažinti su Vilniaus istorija, kultūra išsamiai. Tuo laikotarpiu šeima neturėjo galimybės jam skirti pakankamai pragyvenimui reikalingų lėšų, todėl Vytautas ieškodavo galimybių pats jų užsidirbti. Taip jis tapo ir Vilniaus senamiesčio gidu, kurį laiką dirbo Vilniaus valstybiniame dailės muziejuje (dabar Lietuvos nacionalinis dailės muziejus).

Šiam V. Mačernio gyvenimo etapui, kuris iki šiol vis dar dėl duomenų trūkumo nėra plačiai aptiriamas, atskirą straipsnį („P. S. Du 1942 metų Vilniaus gidai“) 2021 m. Vilniaus dailės akademijos leidyklos išleistoje knygoje „Žemės keleiviai. Mačernis“ yra paskyrusi literatūrologė prof. Viktorija Daujotytė. Ji rašo:

„Pagaliau Vilnius. Būsimųjų žemininkų kartai buvo lemtas pirmapradis sugrįžimo džiaugsmas. Vilnius, perpildytas pasiilgimo ir pažinimo džiaugsmo. Iš Kauno į Vilnių persikėlusiu studentų humanitarų uolumas – vaikščioti, lankyti, žiūrėti, pažinti ir atpažinti. Išibūti. Išgyventi. Įsimelsti–jaudinantis jų dalyvavimas senųjų bažnyčių – Šv. Mikalojaus, Šv. Jonų, universi-

1942 m. Vilniaus valstybiniame dailės muziejuje (dabar Lietuvos nacionalinis dailės muziejus) dirbusiam V. Mačerniui suformuoto „Tarnybos eigos“ ir „Atlyginimo apskaičiavimas“ dokumento fragmentas

tetinėje – pamaldose. Miestas lyg didelis muziejus, neapeinamas, neapžiūrimas.

Adolfas Valeska tampa pirmuoju Lietuvos valstybinio dailės muziejaus Vilniuje direktoriumi, muziejus perkeliamas į Rotušę. Patenka daug vertingų meno dirbinių iš nacionalizuotų dvarų. Muziejui priklauso ir Gedimino kalnas, į kurį vedamos ekskursijos. Jos rengiamos ir į kitas svarbias sostinės vietas. Reikia gidų, pažįstančių Vilnių, mokačių kalbų. Pasitelkiama ir studentų.

Valstybinio dailės muziejaus Darbininkų ir tarnautojų asmeninių sąskaitų knygoje (F. 2, b. 1) esama dviejų įdomių lapų: V. Mačernio ir P. Aukštikalnytės. „Tarnybos eigos“ skiltyje nurodomos abiejų pareigos – gydas (gidas). Likęs ir 1942 metų sausio ir vasario mėnesių „Atlyginimo apskaičiavimas“: pagrindinė alga – 74, algos mokes-

tis – 5,06, profsąjungos nario mokeskis – 0,74, išmokama po 68,20 (Mar MD). Gal būta ir abiejų pasitarimo, pakvietimo.

Romualdo Budrio, ilgamečio muziejaus direktoriaus nuomone, galėtų būti kalbama ne apie etatinius muziejaus darbuotojus, o apie pagalbinius, pasitelktus ekskursijoms vesti. Atlyginimas – už ekskursijas. Reikėję parengti ekskursijos turinį ir jį suderinti su muziejaus vadovu.

R. Budrio nuomone, V. Mačernis vedęs ekskursijas į Gedimino kalną, pasakojęs ir vokiškai. Gal pirmas apie poetą kaip apie Dailės muziejaus ir Gedimino pilies gidą užsiminė V. Kubilius. Gali būti, kad šį faktą sužinojęs iš P. Aukštikalnytės-Jokimaitienės; abu dirbo Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, kritikas neabejotinai tarėsi, rengdamas V. Mačernio rink-

(Nukelta į 20 p.)

Nuotraukoje (iš kairės): Vytauto Mačernio draugai iš Žemaičių Kalvarijos (Plungės r.) – broliai Juozas ir Paulius Jurkai bei pats V. Mačernis. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

Nuotraukoje – grupės „Šatrija“ nariai. Pirmoje eilėje (iš kairės): Paulius Jurkus, Kazys Bradūnas, Mamertas Indriliūnas, Vytautas Mačernis. Antroje eilėje (iš kairės): Eugenijus Matuzevičius ir Bronius Krivickas

Vytauto Mačernio atvirlaiškis, iš Vilniaus išsiųstas sužadėtinei Bronėi Vildžiūnaitei. Tuo metu poetas gyveno sostinės Kražių g. 17-2

tinę, remdamasis jos nuorašu.

Be abejo, abu gidai pirmiausia rūpinosi pragy-

venimu, dar ir saugumu – vis dėlto tarnyba, nors ir nežinia, kiek laiko ji tęsis. [...]“

Bet Vilniaus gidas turi ir gilesnę prasmę. Koks buvo greitas, koks intensyvus jaunų lietuvių, Vilniaus universiteto studentų sugrįžimas į Vilnių, dvasinis jų įsigyvenimas, pažinimas. Ir tai tarsi priklausė žemėninkų kartai, jos prasmėms: Vilnius Lietuvai, jos žemei skiria aukštąjį ontologinį matmenį. [...]“

Kur studijų ir darbo Vilniuje metais poetas gyveno, nuomodavo kambarius? Visi adresai nėra žinomi, bet kai kuriuos galima nustatyti pagal jo įrašus atvirlaiškiuose. Štai viename jų, išsiųstų sužadėtinei B. Vildžiūnaitei į Švenčionėlius, užrašytas toks Vilniaus adresas: Kražių g. 17-2

1939–1942 m. Vytautas parašė žymiausią savo kūrinį – eilėraščių ciklą „Vizijos“. Jas sukūrė Šarnelėje ir Vilniuje. Tuo laikotarpiu poeto kūrybai didžiausią įtaką darė Oskaro Milašiaus (1877–1939) eilėraščiai.

1943 m., kai uždarė Vilniaus universitetą, Vytautui buvo likę išlaikyti baigiamuosius egzaminus. Tikėjosi, kad po kurio laiko universitetas vėl pradės veikti ir kad galės į jį sugrįžti.

Šarnelėje. 1943–1944 m.

Vilniaus universitetą uždarius, V. Mačernis, nenorėdamas būti okupacinės valdžios išsiųstas priverstiniais darbams į Vokietiją, nutarė laikinai grįžti į tėviškę. Čia karo metais, kol priartėjo frontas, buvo gerokai ramiau, negu Vilniuje. Čia jis net ir tuo neramiu laikotarpiu galėjo susikaupti ir kurti.

Prieš išvykdamas į Šarnelę jis 1943 m. rudenį dalyvavo Vilniaus Filharmonijos salėje vykusiame dideliame poezijos vakare, jo metu skaitė savo „Vizijas“ ir sulaukė didžiulio pasisekimo – klausytojai plojo net atsistoję. Tai buvo didžiausias jo talento pripažinimas tarp meno kūrėjų.

V. Mačernis planavo studijuoti Sorbonos universitete Paryžiuje, todėl, parvykęs iš Vilniaus į tėviškę, mokėsi prancūzų kalbos. Jis buvo gabus kalboms, be savo gimtosios lietuvių, mokėjo ir anglų, graikų, italų, lotynų, prancūzų, rusų, vokiečių kalbas. Gyvendamas Šarnelėje užsiėmė ir Oskaro Milašiaus kūrybos vertimais, gilinosi į astronomiją, fiziką, rengėsi diplominiam darbui tema „Nyčė ir Kristus“, kūrė. Iškalbingi to laikotarpio jo laiškai, rašyti, sužadėtinei B. Vildžiūnaitei.

1943–1944 m. V. Mačernis sukūrė ciklo „Metų

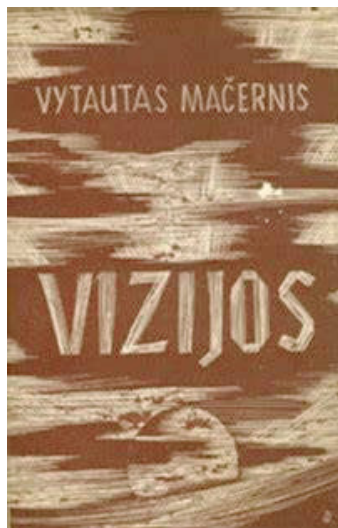

sonetai“ 81 sonetą, „Vizijoms“ giminingo ciklo „Songs of Myself“ 14 giesmių, pradėjo rašyti poemą „Žmogaus apnuoginta širdis“ ir ciklą „Žmogiškoji komedija“.

Studijų metais ir gyvendamas tėviškėje V. Mačernis bendravo ir su tuo laikotarpiu jau kylančiais teatralais. 1944 m. Šarnelėje jį aplankė, čia kurį laiką svečiavosi Juozas Miltinis (1907–1994), Donatas Banionis (1924–2014), Vaclovas Blėdis (1920–1999). Artėjant frontui prie Žemaitijos, daugelis jo bičiulių pasitraukė į Vakarus. Jie ragino Vytautą vykti kartu, tačiau jis vis delsė, nes nenorėjo Lietuvoje palikti sužadėtinės, taip pat ir savo kūrybos įkvėpėjos – tėviškės, kurioje gimė didžiausia jo kūrybos dalis (yra paskaičiuota, kad iš 209 žinomų V. Mačernio eilėraščių net 200 buvo parašyti Šarnelėje). Vis dėlto jis apsisprendė išvykti ir 1944 m. spalio 7 d. kartu su D. Banioniu susikrovė daiktus. Norėdamas susitikti su trauktis į Vakarus taip pat planavusiais draugais, jis vienas arklio traukiamu vežimu pasiekė Žemaičių Kalvariją, kur buvo sutaręs susitikti su bičiuliais. Jų neberadęs, pasuko atgal, bet pakeliui jį pasivijo į miestelį atskriejusio atsitiktinio artilerijos sviedinio mirtina skeveldra. Ji pataikė poetui į galvą. Mirtis tą 1944-ųjų spalio 7 d. Vytautą ištiko iš karto. Arklys vežimą su poeto kūnu atitempė į Žemaičių Kalvarijoje jo draugų Paulius Jurkaus ir Juozo Jurkaus (1915–1954) tėvų sodybos kiemą. Jo šeima, sužinojusi apie Vytauto mirtį, norėjo jį palaidoti Žemaičių Kalvarijoje, tačiau frontas jau buvo priartėjęs, aplinkui griaudėjo sproginiai, reikėjo skubėti, tad, kiek pasitarus, Vytautą parvežė į Šarnelę. Ten jį ir palaidojo. Poeto amžinojo vieta – netoli tėvų sodybos esančiame Žvyrinėlio kalnelyje, kurį būdamas gyvas Vytautas mėgdavo lankyti.

Poeto rašytinio palikimo leidyba ir knygos apie jį

V. Mačernio studijų laikotarpio kūry-

Iš kairės: 1947 m. Romoje (Italija) išleistos V. Mačernio knygos (dail. V. Aleksandravičius) „Vizijos“ viršelis ir 1978 m. Vilniuje išleistos V. Mačernio kūrybos knygos „Žmogaus apnuoginta širdis“ viršelis

ba daugiausiai buvo žinoma jo bendraamžiams, ją jis skaitydavo literatų ir rašytojų suejimuose. Bičiuliai, kūrybos gerbėjai Vytauto eiles dažnai perrašinėdavo, platindavo nuorašais. Poetui gyvam esant nemažai jo kūrinių buvo paskelbta spaudoje.

V. Mačerniui mirus, jo sesuo Valerija, norėdama nuo nacių apsaugoti tėviškėje buvusius brolio rankraščius, juos užkasė į žemę, tačiau jie neišsilaikė – kai sužinojusi apie Vytauto mirtį į Šarnelę atvyko jo sužadėtinė B. Vildžiūnaitė, lapai jau buvo suirę. Likę gyvi Vytauto bičiuliai poeto kūrybą surinko iš to, kas buvo paskelbta spaudoje, ką turėjo persirašę jo draugai ir bendramoksliai, bei poeto rankraščių, kuriuos turėjo D. Banionis.

V. Mačernio rašytinį palikimą sudaro ne tik poezija, bet ir nedideli prozos kūriniai (novelės), periodikai skirti tekstai ir vertimai – Ch. Baudelaire'o, R. Burnso, A. Bloko, O. Milašiaus, F. Petrarco iš originalo į lietuvių kalbą išversti eilėraščiai.

Po Antrojo pasaulinio karo poeto rašytinio palikimo puoselėjimu, sklaida iševijoje rūpinosi jo kartos poetai, tarp jų ir Kazys Bradūnas (1917–2009), A. Nyka-Niliūnas (tikr. pavardė Alfonsas Čipkus, 1919–2015) bei kiti. 1951 m. V. Mačernio kūriniai buvo įtraukti į programinę antologiją „Žemė“ (1951).

Pirmą kartą V. Mačernio eilėraščių ciklas „Vizijos“ išspausdintas 1947 m. Italijos sostinėje Romoje (spaudai knygą parengė Vytautas Saulius), o 1961 m. Čikagoje (JAV) išspausdinta jo kūrinių rinktinė „Poezija“ (knygą redagavo K. Bradūnas).

Sovietmečiu valdžia V. Mačernio kūrinių netoleravo. Iki 1970 m. Lietuvoje ją buvo draudžiama skelbti, drausdavo lankyti net poeto tėviškę, organizuoti jo atminimui skirtus viešus renginius.

Lietuvoje pirmasis V. Mačernio kūrybos leidimu užsiėmė

(Nukelta į 22 p.)

Vilnius, 1942. XI. 9.

Mielas Pauliau,

Tau minėiu tva proa savo daly keliu.
 Jei Tu gali, atpausdink juos „Laisvė“.
 Linai, tuityki „neva koks Sedovras, gal
 būt, met tiek tiek nairo kas, bet min-
 tų yra, šiaip gal uenukodokas. Ji labai
 neraunui, jei atpausdinti. Bet, šiai,
 priniparintui atirai, man reikaliga pini-
 gu. Nėmuet meo mokesčio už mokesį no-
 atleido, o mano algeli - 90. 2020. m. k. a.
 sumokėti už kambarį, tai belieka vis 10 km.
 O kur prietų, ir šiaip visoki, reikalui kai, mal-
 kas dar reikia atsiųsti. Trūks, plyt reikia
 grimesti į skolas.

Tu nempyk, kad aš Tau savo reikalų
 taip trumkiai išdėstau, bet mes esam. per daug
 atimtai sunigyrenus, kaip negalėtume viecas

14532/14

Kitamuo noruos ueronyti dar mi į popte-
 riuo paralyti.

Kai Tu rašysi man laiška, pasakyk,
 kaip Tu galoji apie tokį mano projektą,
 aš mielai po oreug vietoj išpausdinti au.
 Laisvėje. Tu taip per kelėta daravėjų jėg
 „prailty. Šiuoma, gali munitaryti munitu-
 mus, ir kiti gal neuorė jį prinitu, tačiau,
 jei būtų galima, aš mitikičiau. Šiaip to
 vietoj ir palikty iršą laiką munitu ty.

Šiuo klaurinuu parasyk man, kaip
 Tu patį galvaji. Man lius labai idu nuu.
 Tiesa, aš Tau kvijs nuūvilgo perrašty pa-
 siusiu.

Tai mi reikalai. O šiaip sau gyrenu
 neblogai. Sabar jau šalta. Šaudiu.
 Švinga, ir lėto kviute šnaigė, ir man
 kaip kas malonaus prinitu mi apie na-
 muu, apie šiaurę, ir ai paritilgau na mu.
 Norėčiau kg nas apie juos parasyti.

literatūrologas Vytautas Kubilius (1926–2004). Jis spaudai parengė V. Mačernio kūrybos rinktinę „Žmogaus apnuoginta širdis“ (išleista 1970 m.), parašė šiai knygai straipsnį.

Kiti Lietuvoje išspausdinti mūsų žinomi leidiniai, kuriuose paskelbta V. Mačernio kūryba ir kitasjo rašytinis palikimas: „Po ūkanotu nežinios dangum: poezija, proza, laišakai“ (1990), „Sielos paveikslas: eilėraščiai“ (1993), „Poezija“ (1993), „Poezija: tekstai ir komentarai“ (2001), „Poezija“ (2005–2007), „Praeinančiam pasaulyje praeisui: poezija, iš prozos ir straipsnių“ (2006–2021, 2022), „Vėl žemės ilgesy“ (2006–2011), „Man patiko tik vandenys gilūs“ (su CD, 2014 m.), „Vytautas Mačernis. Gyvenimas – tai geidžiamas apsigavimas (CD, 2009 m.), „Sielos paveikslas“ (2015), „Vėl žemės ilgesy“ (2020), Vytauto Mačernio ir Juozo Gaižausko „Žaižaruojančios dangaus skeveldros“, „Aš neklajoti negaliu. Arcyvai“, „Aš pažinau karalių tavyje“, „Rinktiniai raštai“ (visi 2021 m.), „Praeinančiam pasaulyje praeisui“ (2022).

Poeto atminimas puoselėjamas Žemaičių Kalvarijoje veikiančiame 1987 m. poeto bičulio Eugenijaus Matuzevičiaus iniciatyva įkurtame Vytauto Mačernio muziejuje. Mažeikių rajono Sedos gimnazija, kurioje poetas mokėsi, pavadinta Vytauto Mačernio vardu. 2021-uosius, kai minėjome poeto 100-ąjį gimtadienį, Lietuvos Respublikos Seimas buvo paskelbęs Vytauto Mačernio metais. Tai sudarė galimybę dar labiau aktualizuoti poeto kūrybos reikšmę ir vietą lietuvių grožinėje literatūroje.

Nemažai V. Mačernio palikimo (kūryba, nuotraukos, laišakai, dokumentai, asmeniniai daiktai) yra sukaupta ir saugoma Kaune veikiančiame Maironio lietuvių literatūros muziejuje.

Apie V. Mačernio gyvenimą ir kūrybą

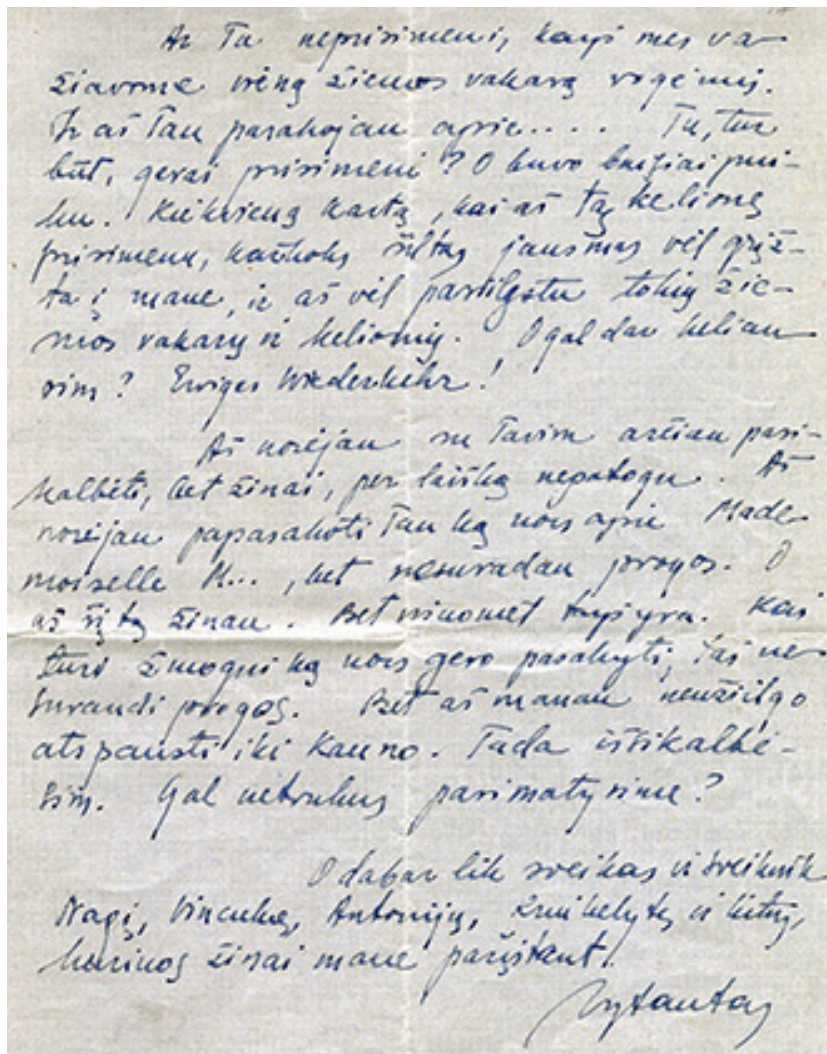
Kairėje – Vytauto Mačernio laiškas draugui Pauliui Jurkui, išsiųstas iš Vilniaus 1942 m. lapkričio 9 dieną

paskutiniaisiais metais paskelbta reikšmingų straipsnių, knygų, kurių autoriai – literatūrologai, literatūros istorikai. 2006 m. Vilniaus dailės akademijos leidykla išleido literatūrologės Viktorijos Daujotytės knygą „Karalių gelė iš Žemaitijos pelkių: sugrąžinantys Vytauto Mačernio skaitymai 85-aisiais jo būties metais“, o 2021 m., pažymint poeto gimimo 100-ąsias metines, ta pati leidykla išleido ir kitą šios autorės knygą – „Žemės keleiviai. Mačernis“, į kurią, be kitų publikacijų, yra įtraukti ir kiek papildyti knygos „Karalių gelė iš Žemaitijos pelkių [...]“ tekstai. Didelio populiarumo sulaukė ir 2017 m. Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos išleistas buvusios Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorės poetės Aldonos Ruseckaitės apie V. Mačernį parašytas istorinis romanas – „Dūžtančios formos“.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. V. Daujotytė, *Žemės keleiviai. Mačernis*, Vilnius, 2021 m.
2. D. Mitaitė, „Vytautas Mačernis“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://www.vle.lt/straipsnis/vytautas-macernis/> (žr. 2023.01.15).

Vytauto Mačernio laiškas draugui Pauliui Jurkui, išsiųstas iš Vilniaus 1942 m. lapkričio 9 dieną

3. „Virtuali paroda „Vytautas Mačernis“, *Vinco Mykolaičio-Putino memorialinis butas-muziejus*: https://www.vilniausmuziejai.lt/putinas/Macernis_virtuali_paroda/index.htm (žr. 2023.01.16).

Poeto V. Mačernio kapas Žvyrynėlyje Šarnelės kaime (Plungės raj.) ir jo vietą žemklinantui akmeninė plokštė. Danutės Mukienės nuotrauka